

HET BELANG VAN DUURZAAM ADVIES

DR. FRED DE JONG – SEPTEMBER 2022

Inhoud

Inleiding	3
Verantwoording	3
Associaties.....	5
Duurzaamheid is een blijvend thema	5
Bekendheid van duurzame begrippen.....	7
Belang van duurzaamheid	9
Klanten en advies over duurzaamheid	11
Eigen rol als adviseur.....	14
Stellingen	16
Meervoudige waarde.....	18
Kenmerken respondenten.....	19
Conclusie	21
Colofon	22

INLEIDING

Duurzaamheid is een groot maatschappelijk thema dat ook de rol van de financieel en fiscaal adviseurs raakt. Binnen de wetenschap zijn er steeds meer stromingen die aangeven dat bedrijven zonder maatschappelijke impact op den duur geen bestaansrecht meer hebben. Dat geldt ook voor de adviseur. Waar in het verleden het businessmodel vooral gericht was op de verkoop van producten en het creëren van financiële waarde, is een verschuiving noodzakelijk naar waardegedreven advisering waarbij ook maatschappelijke waarde wordt gecreëerd.

Organisaties zonder 'purpose' zullen verdwijnen¹. 'Purpose' is veel meer dan een modewoord, het is een *licence to do business*. Bedrijven die nog talent willen aantrekken, financiering willen verkrijgen, etc., zullen moeten aantonen dat ze een bestaansreden hebben die bijdraagt aan een betere wereld.

De komende jaren wordt er extra geïnvesteerd in de duurzaamheids-transitie, zoals onder meer verwoord in het onlangs gesloten coalitieakkoord. De grote ambities van de overheid (en de Europese Unie en de Verenigde Naties) op het gebied van duurzame ontwikkeling hebben gevolgen voor de financiële sector. Toezichthouders DNB en AFM

---

¹ Bedrijven zonder maatschappelijk doel zullen verdwijnen, Trends, 24 september 2020, p. 53

verwachten van financiële instellingen dat zij hierin hun verantwoordelijkheid nemen. Het associate lectoraat Sustainable Finance & Tax van de HAN University of Applied Sciences voorziet de komende jaren ook een belangrijke taak voor financieel en fiscaal adviseurs op het gebied van duurzaamheid. Financieel en fiscaal adviseurs staan rechtstreeks in contact met bedrijven en burgers en kunnen directe impact maken. Ook omdat verduurzaming grote financiële consequenties heeft. Om meer inzicht te krijgen in de rol en impact van deze adviseurs bij de verduurzamingstransitie, is onderzoek gedaan. Het onderzoek is bedoeld om een eerste indruk te krijgen van hoe het thema speelt binnen de financieel en fiscaal adviesmarkt. Dit rapport beschrijft de uitkomsten van dat onderzoek. Waar relevant is in dit rapport onderscheid gemaakt in de antwoorden van financieel adviseurs ten opzichte van fiscaal adviseurs.

Verantwoording

Begin 2022 is een online enquête uitgezet onder financieel en fiscaal adviseurs in Nederland. Het onderzoek is mede mogelijk gemaakt door brancheorganisaties Adfiz en het Register Belastingadviseurs.

Aan het onderzoek hebben ruim 500 adviseurs deelgenomen, 324 fiscaal adviseurs en 178 financieel adviseurs. Daarmee geven de uitkomsten van dit onderzoek een voorzichtig beeld van de mate waarin het thema

duurzaamheid op dit moment wordt beleefd door financieel en fiscaal adviseurs, zonder dat de resultaten representatief zijn voor alle financieel en fiscaal adviseurs in Nederland.

Het onderzoek is ontwikkeld en uitgevoerd door associate lector Sustainable Finance & Tax dr. Fred de Jong in samenwerking met Bessel Haveman en Chiel Tempel, studenten van de bacheloropleiding Finance, Tax & Advice.

Arnhem, september 2022

Het associate lectoraat Sustainable Finance & Tax is onderdeel van het lectoraat Finance & Control en verbonden aan het Centrum Meervoudige Waardecreatie van de HAN University of Applied Sciences.

ASSOCIATIES

Duurzaamheid wordt vaak geassocieerd met klimaatverandering, CO₂ uitstoot vermindering en nieuwe energie. Terwijl duurzaamheid meer behelst. Bij duurzaamheid gaat het ook over sociale leefbaarheid, gezondheid en zelfs economische groei. Bij financieel en fiscaal adviseurs is de eerste associatie met het thema duurzaamheid toch vooral de 'groene' onderwerpen. De adviseurs denken vooral aan de woorden energie, milieu, klimaat en zonnepanelen.

Duurzaamheid wordt nog niet of nauwelijks geassocieerd met sociale onderwerpen zoals inclusiviteit en diversiteit. Ook economische duurzaamheid, zoals economische groei en innovatie wordt door de respondenten niet genoemd. Dat impliceert dat duurzaamheid door de adviseurs nog vrij beperkt wordt uitgelegd, terwijl het CBS, MKB-Nederland, VNO-NCW en andere organisaties duurzaamheid vertalen

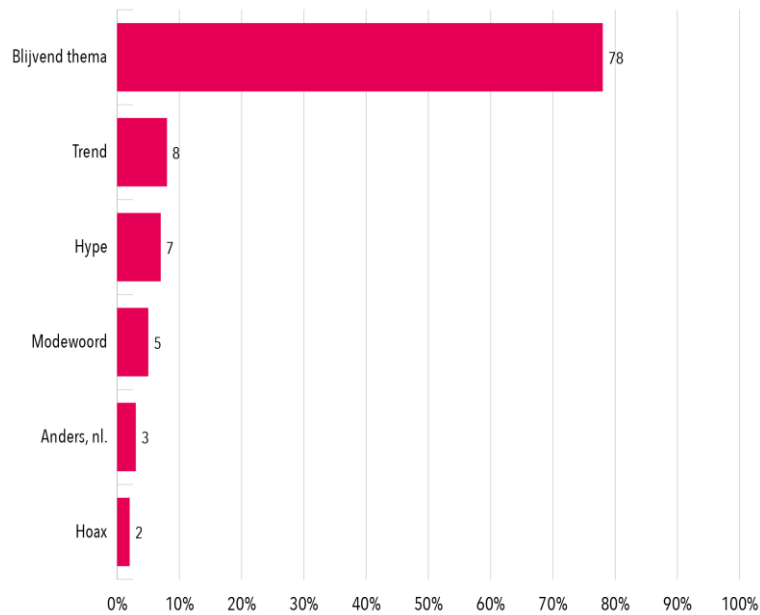
naar ontwikkeling van brede welvaart. Toch wordt de term toekomst veelvuldig genoemd, wat betekent dat duurzaamheid een thema is dat voor financieel en fiscaal adviseurs in de toekomst belangrijk is en blijft. Er ligt een uitdaging voor adviseurs om het thema duurzaamheid in breder perspectief te positioneren richting de toekomst. De komende jaren zal er meer gevraagd worden van iedereen in de samenleving, dus ook van adviseurs en hun klanten, om de duurzaamheidstransitie en de ontwikkeling van brede welvaart te realiseren. Dat sluit aan bij de constatering dat duurzaamheid voor ongeveer driekwart van de adviseurs een blijvend en/of belangrijk thema is.

DUURZAAMHEID IS EEN BLIJVEND THEMA

Volgens de meeste financieel en fiscaal adviseurs is duurzaamheid een blijvend thema. Slechts een klein deel van de adviseurs, minder dan 20% ziet duurzaamheid als een hype, modewoord of trend, een tijdelijk thema. De adviseurs hebben de overtuiging dat zij de komende jaren met het thema duurzaamheid te maken zullen krijgen.

DUURZAAMHEID IS EEN... (WAT IS VOOR U HET MEEST VAN TOEPASSING?)

De meeste consumenten vinden het belangrijk dat bedrijven een positieve bijdrage leveren aan de maatschappij, het milieu en het welzijn van mensen². Dit sluit aan bij het feit dat vrijwel alle mkb'ers thema's belangrijk vinden waarmee ze maatschappelijke waarde kunnen creëren. Zoals het verkleinen van de ecologische footprint, goede zorg voor het personeel en

² Dossier duurzaam 2019: <https://www.duurzaam-ondernemen.nl/consument-kritisch-over-duurzaamheid-bedrijven/dossier-duurzaam-infographic-2019/>

³ Erasmus Impact Centre en MKB-Nederland (2019), de maatschappelijke waarde van ondernemers

duurzame businessmodellen³. Dat onderstreept het belang voor adviseurs en hun brancheorganisaties om het thema duurzaamheid de komende jaren op de bestuursagenda te houden en de leden actief te ondersteunen op dit gebied.

Hoewel duurzaamheid door financieel en fiscaal adviseurs vooral wordt geassocieerd met milieu en klimaat onderwerpen, gaat duurzaamheid in de praktijk over meer thema's. Duurzaamheid betreft een brede transitie waarmee wordt gestreefd naar een duurzame economie, klimaat en samenleving. Het gaat om sustainable development, oftewel duurzame ontwikkeling.

Een veel gebruikte definitie is die van Brundtland uit 1987⁴: "Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling waarbij de huidige wereldbevolking in haar behoeften voorziet zonder de komende generaties te beperken om in hun behoeften te voorzien". Het Milieu- en Natuurplanbureau (nu het Planbureau voor de Leefomgeving) concretiseert deze definitie als volgt: "Daarom moet bij de *hier* en *nu* ondernomen activiteiten rekening worden gehouden met de effecten daarvan *elders* en *later* op de wereld. Doelen

⁴ Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, Transmitted to the General Assembly as an Annex to *document A/42/427* - Development and International Co-operation: Environment

en daarop gerichte handelingen zijn duurzaam als deze:

- Ecologisch houdbaar zijn;
- Economisch een langetermijnperspectief hebben;
- Rechtvaardige en stabiele sociale verhoudingen opleveren.

Duurzame ontwikkeling is dan ook eerder op te vatten als een *proces* van maatschappelijke doelbepaling, dan als een na te streven specifiek *resultaat* waar maatschappelijk draagvlak voor bestaat⁵. Sustainability draait om duurzame ontwikkeling voor een betere leefwereld, nu en voor volgende generaties. En die duurzame ontwikkeling vraagt om een integrale benadering van economische, sociale en ecologische dimensies. Daarom is aan financieel en fiscaal adviseurs gevraagd om aan te geven in hoeverre ze bekend zijn met de meer brede thema's rond duurzaamheid.

BEKENDHEID VAN DUURZAME BEGRIPPEN

Maatschappelijk verantwoord ondernemen, circulaire economie en het klimaatakkoord van Parijs zijn bij financieel en fiscaal adviseurs de meest bekende begrippen in relatie tot duurzaamheid. Minder bekend zijn begrippen als brede welvaart, sustainable development goals (SDG's) en meervoudige waardecreatie.

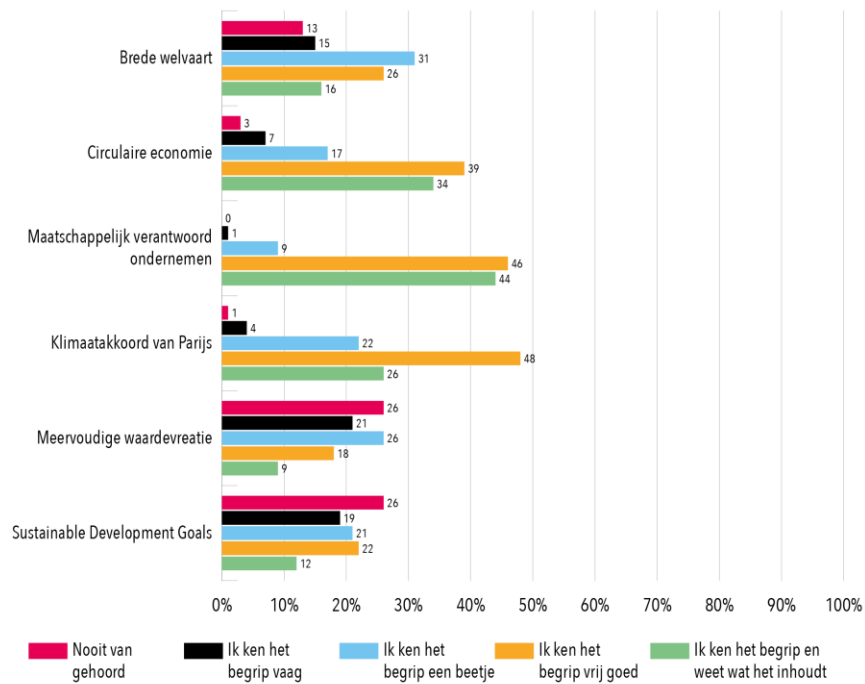
---

⁵ Milieu- en NatuurplanBureau (2007), Bijdrage aan een duurzaamheidsagenda, productnummer 92148

Brede welvaart is een algemeen, maar ook een heel ruim begrip. Brede welvaart omvat alles wat mensen van waarde vinden. Naast materiële welvaart gaat het ook om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid. Bovendien betreft het niet alleen de kwaliteit van leven in het 'hier en nu', maar ook de effecten van onze manier van leven op het welzijn van mensen 'elders' (buiten de regio) en 'later' (toekomstige generaties)⁶. Er zijn meer respondenten die het begrip wel kennen dan niet, maar er is een beperkt deel van de adviseurs dat echt goed op de hoogte is van de inhoud van het begrip brede welvaart. Dat is op zich niet onlogisch, gezien het feit dat de term pas sinds enkele jaren in beleidsstukken (zoals van het CBS en het PlanBureau voor de Leefomgeving) wordt gehanteerd. Zo is de Monitor Brede Welvaart van het CBS pas in 2018 van start gegaan.

⁶ <https://www.pbl.nl/brede-welvaart-in-de-regio>

IN HOEVERRE BENT U BEKEND MET DE VOLGENDE BEGRIPPEN?

Circulaire economie is een begrip dat de meeste respondenten goed tot zeer goed kennen. En dat is maar goed ook, want Nederland wil in 2050⁷ een volledig circulaire economie zijn. Ook in het coalitieakkoord wordt deze ambitie herhaald en komt het begrip circulair veelvuldig voor. Voor

⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/nederland-circulair-in-2050>

financieel en fiscaal adviseurs betekent dit dat hun zakelijke klanten de komende jaren te maken zullen krijgen met circulair ondernemerschap en dat zij daar mogelijk advies bij nodig gaan hebben. Zo zal het risicoprofiel van circulaire ondernemers anders zijn dan van traditionele bedrijven en vraagt deze transitie om extra financiering. Daarnaast is het denkbaar dat er de komende jaren meer wettelijke regelingen gaan komen om circulair ondernemen te stimuleren.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen is een begrip dat al langer bestaat en daarom ook bij de respondenten goed bekend is. Maatschappelijk verantwoord ondernemen betekent dat bedrijven rekening houden met de effecten van hun bedrijfsvoering op mens, milieu en maatschappij. Ook wel aangeduid als People, Planet en Profit. Ook in dit begrip schuilt de meer brede benadering van duurzaamheid en kan eigenlijk als een voorloper van brede welvaart worden gezien.

Respondenten kennen het klimaatakkoord van Parijs, dat in 2015 is gesloten en waar Nederland ook de handtekening onder heeft gezet, over het algemeen vrij goed. Echter, een klein gedeelte kent dit begrip na 7 jaar nog steeds niet of slechts vaag. Financieel en fiscaal adviseurs lijken de actuele berichtgeving over duurzaamheid vrij goed tot zich te nemen. Het klimaatakkoord is regelmatig in het nieuws gekomen en is nog steeds

actueel, veel beslissingen en regelgeving op duurzaam gebied zijn genomen aan de hand van dit klimaatakkoord.

Meervoudige waardecreatie is een meer abstract begrip, waardoor het begrijpelijk is dat respondenten van dit onderzoek niet helemaal weten wat dit begrip inhoudt. Bij meervoudige waardecreatie gaat het om het creëren van een balans tussen economische, sociale en ecologische waarde. Daarmee ontstaat uiteindelijk brede welvaart.

Het begrip Sustainable Development Goals is een nog niet heel bekend begrip bij adviseurs. Dit is ook af te leiden uit de respons. Maar een gering aantal kent het begrip goed. Daar tegenover kent het merendeel het begrip helemaal niet, vaag of een beetje. Sustainable Development Goals zijn in 2015 in het leven geroepen als mondiale duurzame ontwikkelingsagenda. De SDG's zijn ontwikkeld via de Verenigde Naties en nagenoeg alle leden van de VN, waaronder Nederland, hebben deze doelstellingen onderschreven. Het is de bedoeling dat alle Sustainable Development Goals voor 2030 gehaald zijn⁸.

Specifiek aan financieel adviseurs is gevraagd in hoeverre men bekend is met ESG-criteria, omdat dit binnen de financieel adviesmarkt een naar verwachting bekender begrip is. Maar uit de enquête blijkt dat het begrip ESG-criteria nog heel onbekend is. Het grootste gedeelte van de

---

⁸ <https://www.sdgnederland.nl>

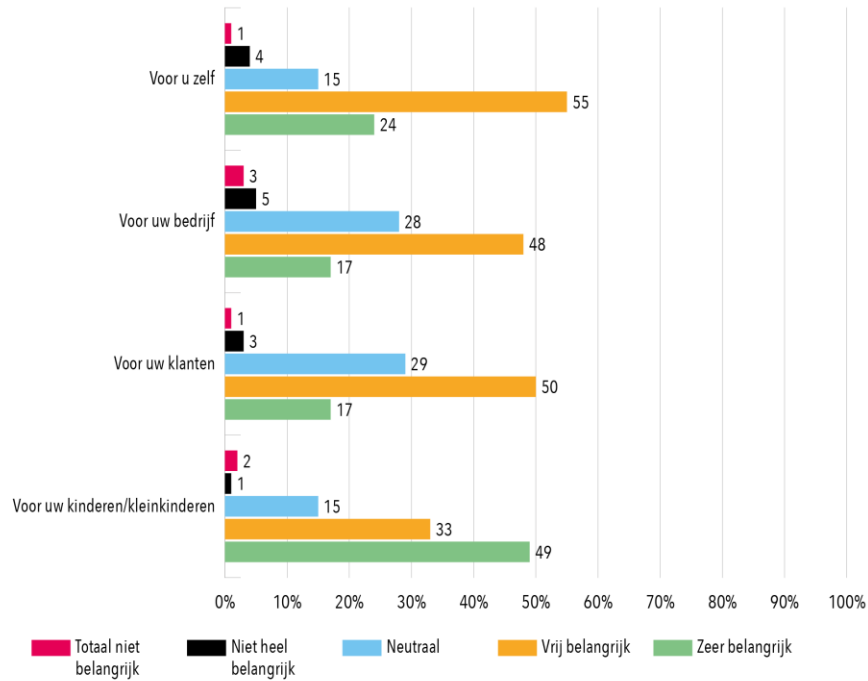
respondenten kent het begrip niet of vaag. Een heel klein gedeelte kent het begrip echt goed. De ESG-criteria worden ook pas sinds enkele jaren gebruikt in het zakenleven. ESG-criteria staat voor environmental, social en governance (milieu, maatschappij en goed bestuur). Dit zijn de belangrijkste criteria die de gevolgen van de activiteiten van de onderneming voor de samenleving en het milieu meten.

BELANG VAN DUURZAAMHEID

Duurzaamheid gaat niet alleen over het beperken van de gevolgen van klimaatverandering, maar gaat ook over sociale gelijkheid, verbeteren van biodiversiteit, gezonde economische groei, welzijn etc. Bij de volgende vragen gaat het om deze bredere uitleg van duurzaamheid.

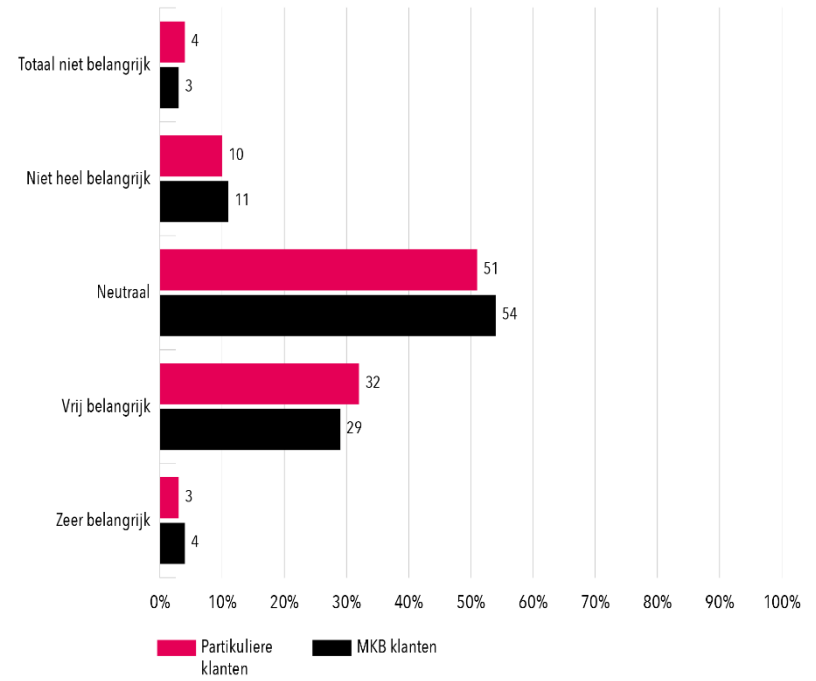
Het gemiddelde rapportcijfer dat de respondenten zichzelf geven voor duurzaam ondernemerschap is een krappe voldoende. Financieel adviseurs geven zichzelf een iets hoger cijfer (6,5) dan fiscaal adviseurs (6,26). Maar ook geeft meer dan de helft van de adviseurs zichzelf een zeven of hoger. Er is dus nog verbetering mogelijk op dit vlak, maar aan de andere kant is het ook zo dat financieel adviseurs vinden dat ze al best goede stappen hebben gezet. Dat maakt het voor brancheorganisaties makkelijker om door te pakken op het thema duurzaamheid en brede welvaart.

HOE BELANGRIJK VINDT U DUURZAAMHEID?

Duurzaamheid is voor de meeste financieel en fiscaal adviseurs vrij tot zeer belangrijk. Zowel voor henzelf als voor het bedrijf waar men werkt en de klanten. Opmerkelijk is dat de adviseurs een groter belang hechten aan duurzaamheid voor hun kinderen en kleinkinderen. Dat kan een extra motivatie zijn voor adviseurs om actiever met duurzaamheid in hun advisering aan de slag te gaan.

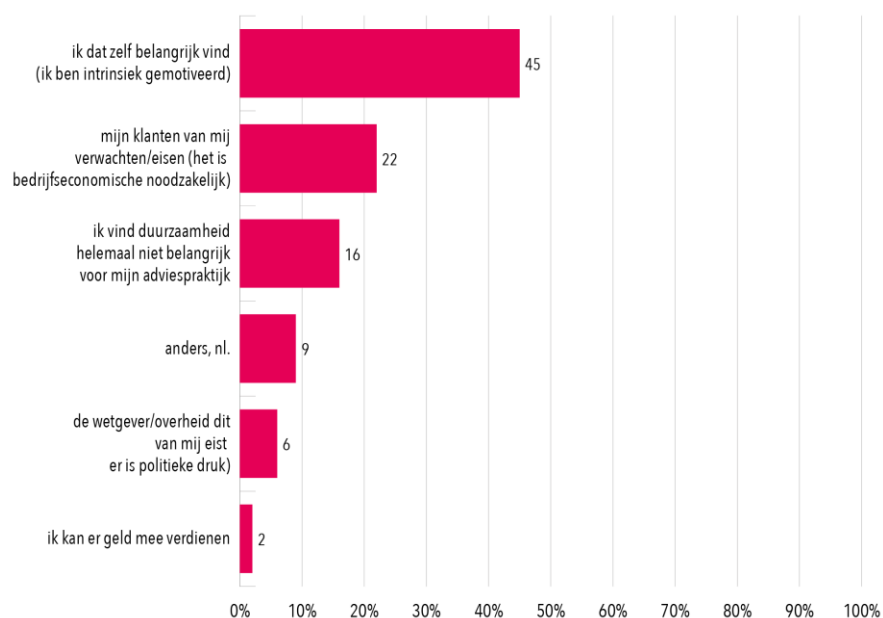
HOE BELANGRIJK VINDEN UW KLANTEN DUURZAAMHEID?

Het merendeel van de financieel en fiscaal adviseurs ziet bij hun klanten, zowel particulieren als mkb'ers, een neutrale houding ten aanzien van het belang van duurzaamheid. De inschatting van de respondenten is dat meer klanten duurzaamheid wel dan niet belangrijk vinden. Financieel en fiscaal adviseurs merken in de praktijk blijkbaar nog niet heel veel druk vanuit klanten om bezig te zijn met duurzaamheid en zijn er zelf ook niet proactief mee bezig richting

klanten. Dat betekent dat er voor adviseurs op het gebied van voorlichting en communicatie over duurzaamheid richting klanten nog veel kansen liggen. Financieel en fiscaal adviseurs kunnen klanten inzicht geven in het belang van duurzaamheid voor hen en de rol die de adviseurs daarin kan spelen. Juist doordat ze de komende jaren van alle kanten met verduurzaming geconfronteerd worden, kan de adviseur daar beter nu al over in gesprek gaan.

ADVISEREN OVER DUURZAAMHEID IS VOOR MIJN ADVIESPRAKTIJK BELANGRIJK, OMDAT...

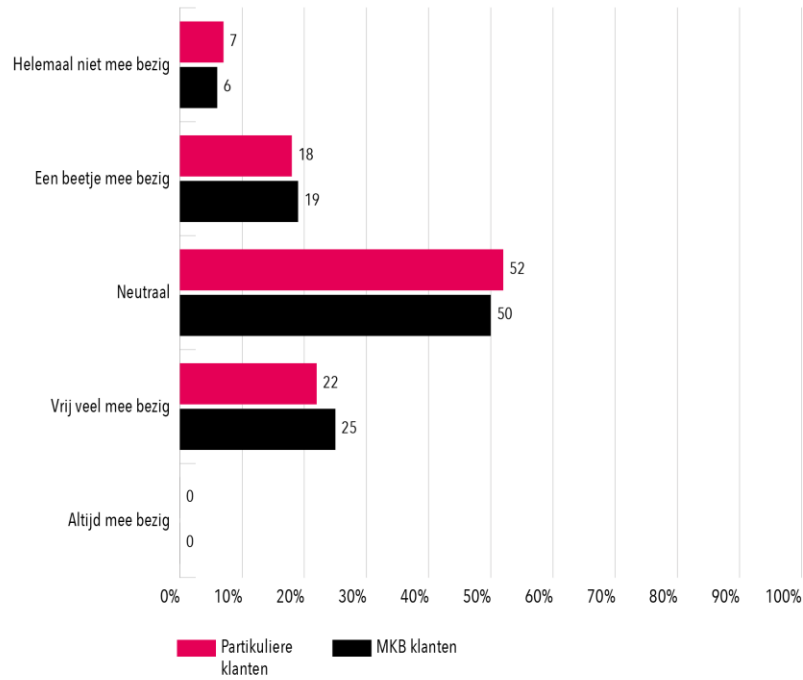
Hoewel 16% van de respondenten duurzaamheid niet belangrijk vindt voor de adviespraktijk, is het grootste deel van de adviseurs wel intrinsiek gemotiveerd om te adviseren over duurzaamheid. Ook de bedrijfseconomische noodzaak om te adviseren over duurzaamheid speelt bij 22% van de respondenten een rol. Fiscaal adviseurs vinden duurzaamheid iets minder belangrijk dan financieel adviseurs. Bij fiscaal adviseurs vindt 19% duurzaamheid helemaal niet belangrijk voor de adviespraktijk, terwijl dit bij financieel adviseurs maar 9% is.

Omdat klanten verwachten dat hun financieel of fiscaal adviseur ook over duurzaamheid adviseert is voor 22% van de adviseurs de belangrijkste motivatie. Maar de belangrijkste motivatie van de respondenten is over het algemeen intrinsiek. Omdat financieel en fiscaal adviseurs zelf duurzaamheid een belangrijk thema vinden, is de stap kleiner om het ook in de advisering aan klanten bespreekbaar te maken als ze daartoe voldoende geëquipeerd zijn.

KLANTEN EN ADVIES OVER DUURZAAMHEID

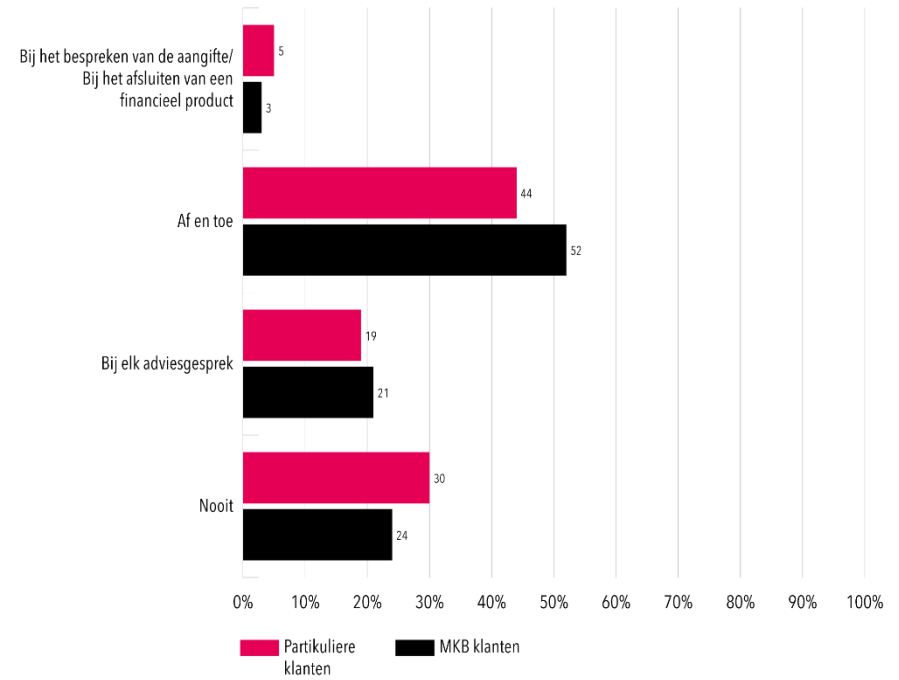
De ervaring bij financieel en fiscaal adviseurs leert dat hun klanten nog niet heel veel bezig zijn met verduurzaming. Dat sluit aan bij de antwoorden op de eerdere vraag, waarin de respondenten aangeven beperkt zicht te hebben op hoe belangrijk hun klanten duurzaamheid vinden op dit moment.

IN HOEVERRE ZIJN UW KLANTEN BEZIG MET DUURZAAMHEID?

De meeste financieel en fiscaal adviseurs bespreken duurzaamheid af en toe en een omvangrijke groep zelfs helemaal nooit. Met particuliere klanten wordt minder gesproken over duurzaamheid dan met mkb'ers. Naarmate adviseurs duurzaamheid meer meenemen in de adviesgesprekken zal de aandacht voor het thema bij klanten toenemen.

WANNEER BESPREEKT U DUURZAAMHEID MET UW KLANTEN?

Aan de andere kant zal de animo bij adviseurs om te adviseren over duurzaamheid toenemen als klanten zelf meer met het thema bezig gaan. Gezien de enorme opgave waar Nederland voor staat op het gebied van

duurzaamheid, zoals ook verwoord in het nieuwe coalitieakkoord⁹, is het logisch dat klanten van financieel en fiscaal adviseurs de komende jaren meer aandacht zullen hebben voor verduurzaming. Brancheorganisaties kunnen daar nu al op voorsorteren.

Over het algemeen zien we onder de financieel adviseurs dat in bijna de helft van alle adviesgesprekken het thema duurzaamheid wordt besproken. De groep die nooit het thema duurzaamheid bespreekt is relatief beperkt. Opmerkelijk is dat 19% van de financieel adviseurs duurzaamheid nooit met hun klanten uit het mkb bespreekt, terwijl daar een belangrijke adviesvraag ligt. Duurzaamheid is over het algemeen al een veelbesproken onderwerp bij adviesgesprekken met financieel adviseurs. Veel meer dan bij de fiscaal adviseurs.

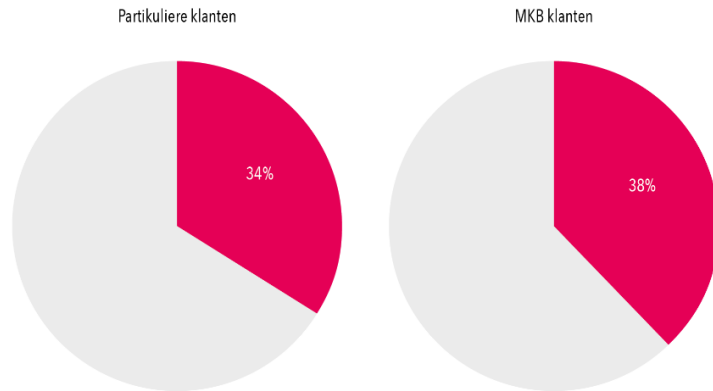
In veel adviesgesprekken, vooral bij fiscaal adviseurs, wordt het onderwerp duurzaamheid niet met de klant besproken. Dat is opmerkelijk omdat we uit onderzoek ook weten dat klanten, zowel particulieren als mkb'ers, zich grote zorgen maken over de (financiële) gevolgen van de duurzaamheidstransitie. Helemaal nu de energieprijzen hard zijn gestegen. De frequentie waarin duurzaamheid in adviesgesprekken met klanten wordt besproken is nog beperkt, zo blijkt uit deze enquête. Met

mkb'ers wordt door fiscaal adviseurs vaker over duurzaamheid gesproken dan met particuliere klanten, terwijl dit bij financieel adviseurs juist andersom is. Financieel adviseurs bespreken duurzaamheid vaker met hun klanten dan fiscaal adviseurs. Een groot deel van de respondenten laat een belangrijke kans liggen om zijn relaties te adviseren over verduurzaming. Omdat dit bijvoorbeeld binnen MKB-Nederland een hoofdthema is en de overheid het bedrijfsleven steeds meer richting duurzaam ondernemen stimuleert, zal daar de komende jaren voor financieel en fiscaal adviseurs veel advieswerk kunnen worden gedaan. Denk aan de financiering van verduurzamings-maatregelen, de fiscale regelingen, het verzekeren van duurzame oplossingen of duurzaam beleggen en investeren. Maar ook particulieren hebben te maken met verdergaande duurzaamheidsmaatregelen, zoals de verplichting om een hybride warmtepomp te installeren als een CV-keten vervangen moet worden.

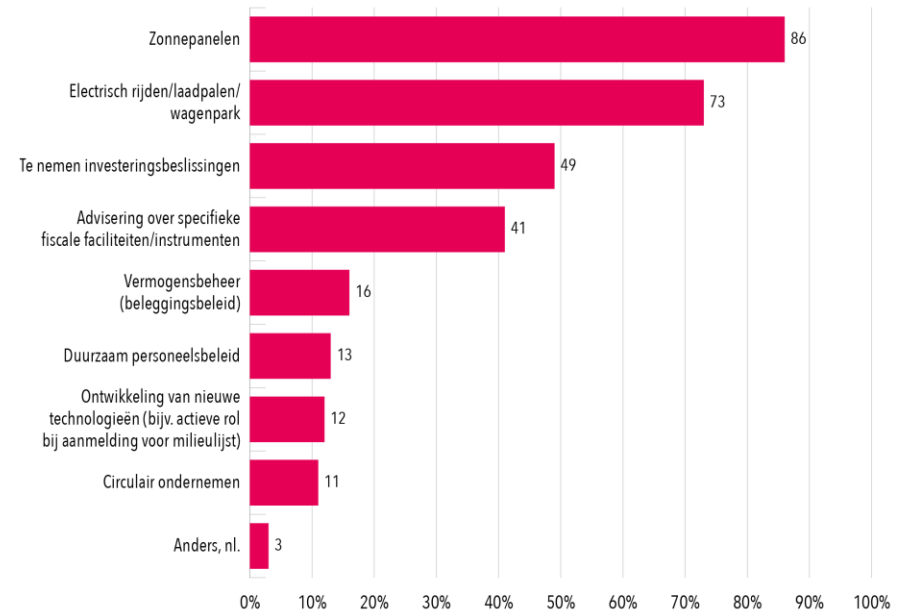
⁹ Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst. Coalitieakkoord 2021-2025, VVD, D66, CDA en ChristenUnie, 15 december 2021

HOE VAAK KOMT DUURZAAMHEID BIJ UW ADVISERING AAN KLANTEN TER SPRAKE?

In de publieke opinie gaat het bij duurzaamheid vaak over zonnepanelen en elektrisch rijden. Dat is concreet en zichtbaar. Terwijl het bij duurzaamheid ook gaat over de ontwikkeling op sociaal en economisch gebied. Naarmate in de media het thema duurzaamheid breder wordt opgepakt, zoals de verwachting is gezien de brede ambitieuze doelstellingen van de overheid en het bedrijfsleven, zal het gesprek over duurzaamheid bij financieel en fiscaal adviseurs verbreden.

OVER WELKE ONDERWERPEN STELLEN UW ZAKELIJKE KLANTEN VRAGEN?

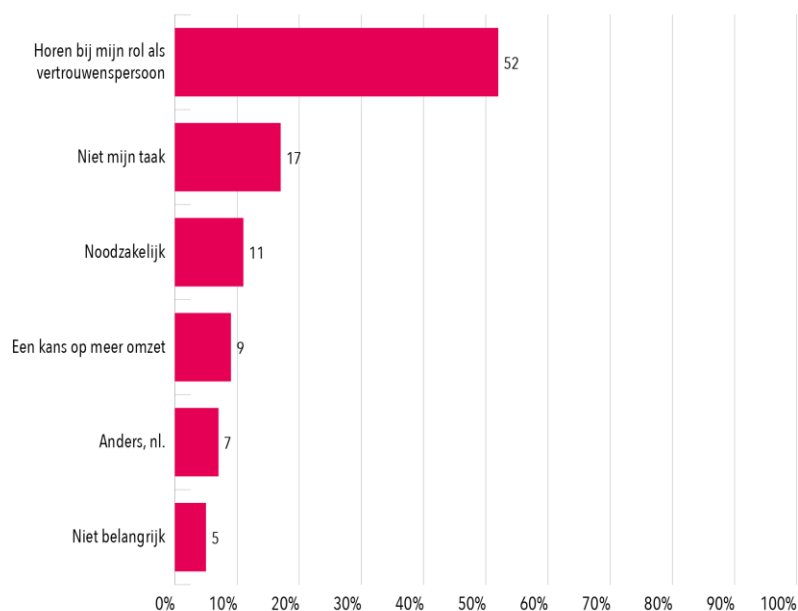
EIGEN ROL ALS ADVISEUR

Een ruime meerderheid van de respondenten ziet adviseren over duurzaamheid horen bij de rol als vertrouwenspersoon. Dat betekent dat men duurzaamheid ziet als een natuurlijk onderdeel van de advisering. 38% van de financieel adviseurs vindt duurzaamheid horen bij de rol als risicoadviseur. Dat betekent dat men duurzaamheid ziet als een natuurlijk onderdeel van de advisering van een financieel adviseur. Voor ondernemers is er een risico als

men niet verduurzaamt, zoals een reputatie- en een aansprakelijkheidsrisico. En voor de ondernemers die wel verduurzamen geldt dat duurzaam ondernemen andere risico's kan hebben (bijvoorbeeld met andere machines werken, andere toeleveranciers en verzekeraarbaarheid).

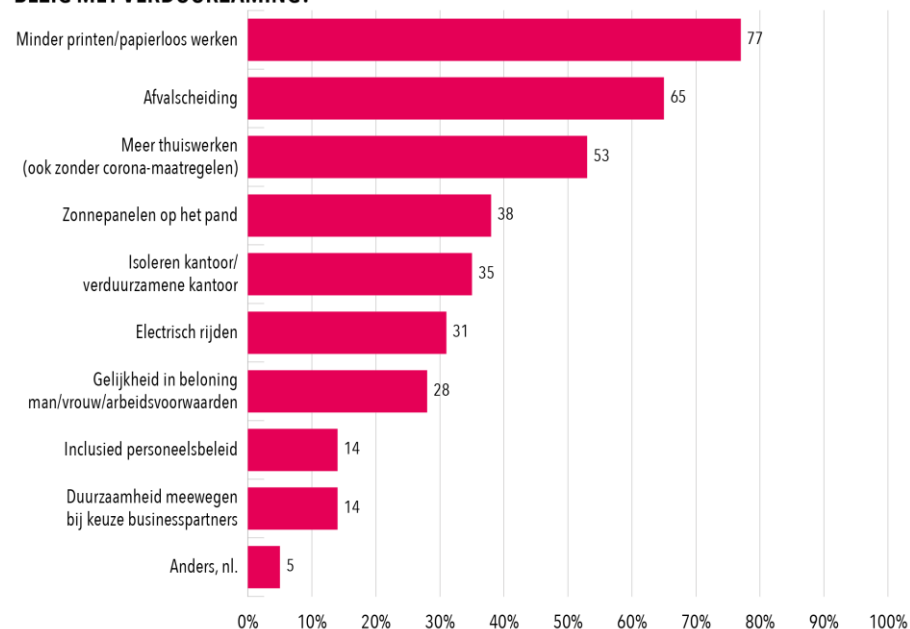
ADVISEREN OVER DUURZAAMHEID VIND IK...

Zoals bij andere vragen is gebleken, ziet een beperkt deel van de financieel en fiscaal adviseurs adviseren over duurzaamheid niet als hun taak. De motivatie om te adviseren over duurzaamheid is voor de meeste respondenten niet primair financieel. Dat impliceert dat de adviseurs vanuit

zichzelf gemotiveerd zijn om advisering over duurzaamheid toe te passen en dat ze aanspreekbaar zijn op hun intrinsieke motivatie.

IN HOEVERRE BENT U ZELF, TEN AANZIEN VAN UW EIGEN KANTOOR, BEZIG MET VERDUURZAMING?

Verbeter de wereld, begin bij jezelf. Om als financieel of fiscaal adviseur geloofwaardig te kunnen adviseren over duurzaamheid, lijkt het logisch om ook zelf iets aan duurzaamheid te doen. De meeste adviseurs proberen minder te printen, afval te scheiden en regelmatig thuis te werken. Dat zijn direct toepasbare vormen van verduurzaming die nauwelijks extra

investering in tijd of geld behoeven. Toch is een deel van de adviseurs al bezig met verdergaande vormen van verduurzaming, ook op sociaal gebied. Om financieel en fiscaal adviseurs te stimuleren het gesprek met klanten aan te gaan over duurzaamheid in brede zin en daarover actief te adviseren, is het verstandig om te zorgen dat de adviseurs zelf ook worden geprikkeld om duurzamer te ondernemen. Daarin kunnen brancheorganisaties een rol spelen.

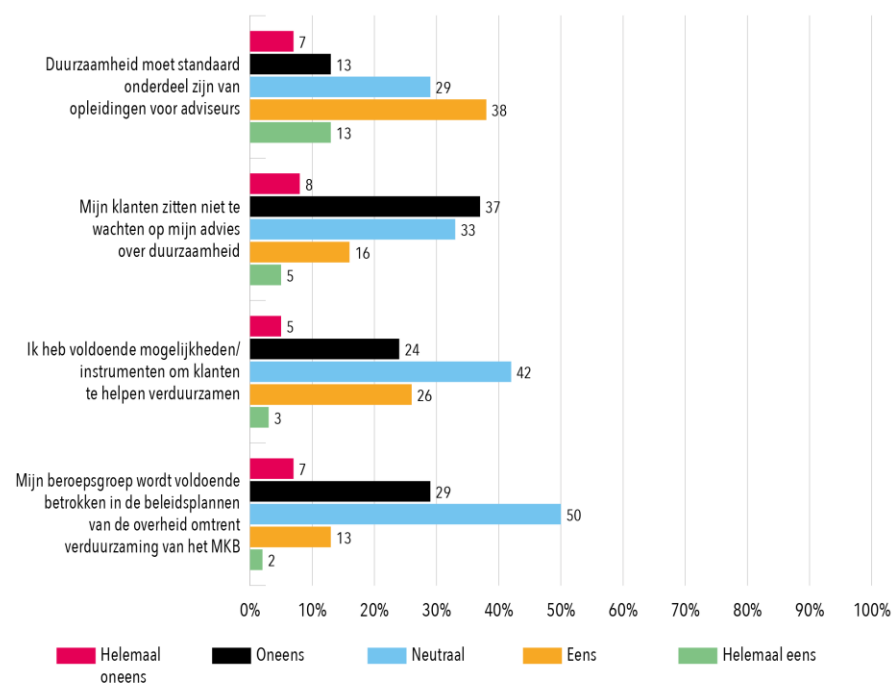
STELLINGEN

Veel financieel adviseurs (72%) vinden dat duurzaamheid standaard onderdeel moet zijn van het opleidingsbouwwerk voor financieel adviseurs. Terwijl dit bij fiscaal adviseurs maar 42% is. Gezien het belang van het thema en de mate waarin duurzaamheid nu al een rol speelt in de praktijk van de financieel en fiscaal adviseurs zal er in opleidingen meer aandacht aan duurzaamheid moeten worden besteed.

Brancheorganisaties kunnen hierin een voortrekkersrol spelen in samenwerking met het onderwijsveld. Daarnaast lijkt er behoefte te zijn aan extra instrumenten en mogelijkheden om concreet over duurzaamheid te kunnen adviseren. Veel respondenten vinden dat de beroepsgroep van financieel en fiscaal adviseurs onvoldoende wordt betrokken in de beleidsplannen van de overheid omtrent verduurzaming van het MKB. Daarin schuilt een taak voor brancheorganisaties om meer zichtbaar te worden in het duurzaamheidsdebat.

ASSOCIATE LECTORAAT SUSTAINABLE FINANCE & TAX

IN HOEVERRE BENT U HET EENS MET DE VOLGENDE STELLINGEN?

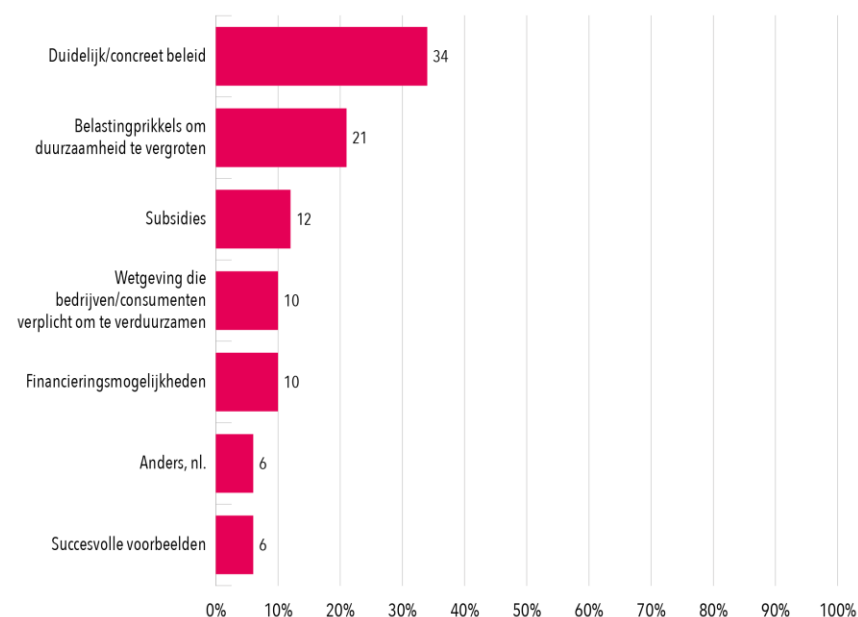

GEWENSTE ONDERSTEUNING BIJ ADVISERING OVER DUURZAAMHEID

Adviseurs verwachten van de overheid vooral concreet beleid. Daarop kunnen brancheorganisaties de overheid ook aanspreken. Door bijvoorbeeld visie te ontwikkelen en te delen en contacten met

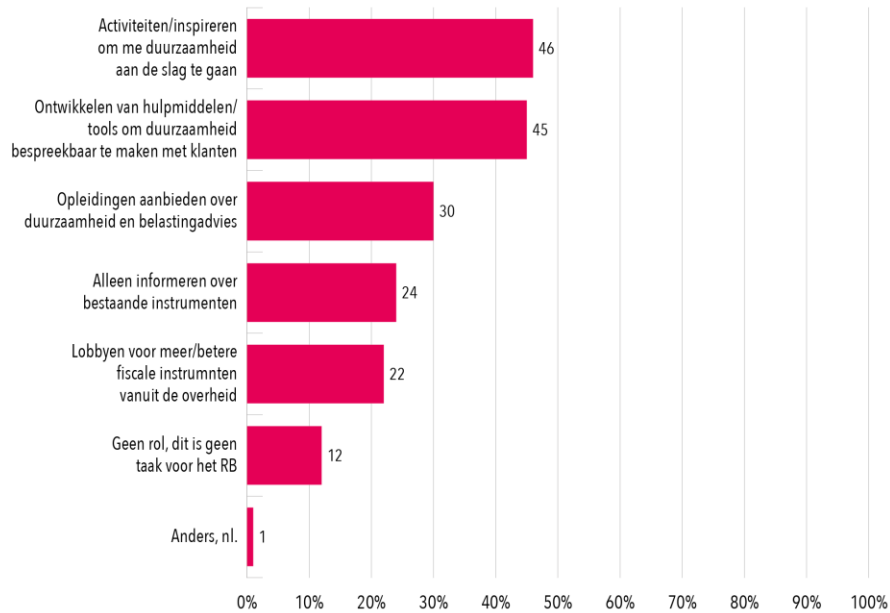
relevante beleidsbepalers op het gebied van duurzaamheid aan te halen. Het vergroten van de zichtbaarheid op het thema duurzaamheid en het actief lobbyen voor meer instrumenten om verduurzaming aan te jagen, zijn belangrijke aandachtspunten voor brancheorganisaties de komende periode. 13% van de financieel adviseurs geeft aanvullend nog aan de wens dat duurzaamheidsadvies fiscaal aftrekbaar wordt gemaakt. In lijn met de antwoorden op de laatste stelling, kunnen brancheorganisaties ook een rol spelen richting de overheid om de wensen en behoeften van financieel en fiscaal adviseurs op het gebied van duurzaamheidsadvies door te geven. Onder andere dus de wens voor concreet en duidelijk beleid. Het is dan ook raadzaam om de belangrijkste resultaten van dit onderzoek met stakeholders te delen. Daarnaast kan een brancheorganisatie nadrukkelijker ideeën aandragen voor het inzetten van subsidies of andere stimuleringsregelingen om de verduurzaming aan te jagen. Met de kennis en ervaring van financieel en fiscaal adviseurs over welke mogelijkheden wel en niet werken bij klanten, kan worden bijgedragen aan effectiever beleid op het gebied van duurzaamheid.

WAT VERWACHT U VAN DE OVERHEID OM U TE HELPEN TE ADVISEREN OVER DUURZAAMHEID?

De leden van het Register Belastingadviseurs en Adfiz verwachten een breed scala aan ondersteuning op het gebied van duurzaamheid de komende jaren. Dat is een kans voor deze organisaties om zich nadrukkelijk te positioneren naar de leden toe met dit thema. In eerste instantie is de grootste behoefte aan het activeren en stimuleren van leden om met duurzaamheid aan de slag te gaan. Daarna komt het ontwikkelen van hulpmiddelen/tools om duurzaamheid bespreekbaar te maken met klanten.

WELKE ROL HEEFT HET RB BIJ HET INFORMEREN/ADVISEREN VAN DE LEDEN?

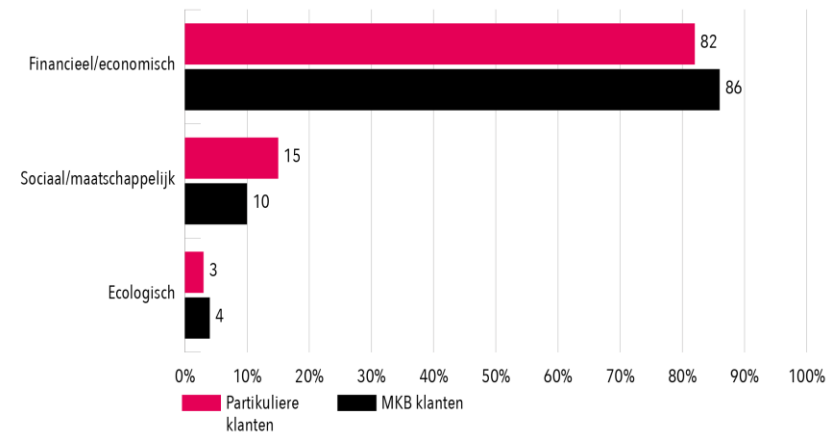

MEERVOUDIGE WAARDE

Financieel en fiscaal adviseurs verwachten de meeste waarde voor klanten te kunnen toevoegen op financieel/ economisch gebied. Financieel, economische waarde ligt het dichtst aan tegen de corebusiness van financieel en fiscaal adviseurs, dus op basis daarvan is deze uitkomst niet verrassend. Het benadrukt dat het creëren van meervoudige waarde bij adviseurs nog in de kinderschoenen staat. Dat kan worden verklaard doordat meervoudige waardecreatie nog een

tamelijk onbekend en nieuw gedachtegoed is dat ook niet direct aan duurzaamheid wordt gekoppeld. Terwijl bij meervoudige waardecreatie er een balans moet zijn tussen het creëren van economische, sociale en ecologische waarde. Dan is sprake van duurzame ontwikkeling en brede welvaart. Aangezien het creëren van brede welvaart als uitwerking van duurzaamheid door VNO-NCW en MKB-Nederland als toekomstperspectief wordt gezien, is het voor financieel en fiscaal adviseurs verstandig daar meer aandacht aan te schenken. Bijvoorbeeld via opleidingen, informatie en onderzoek.

WAAR KUNT U MET UW ADVISERING DE MEESTE WAARDE TOEVOEGEN BIJ UW KLANTEN?

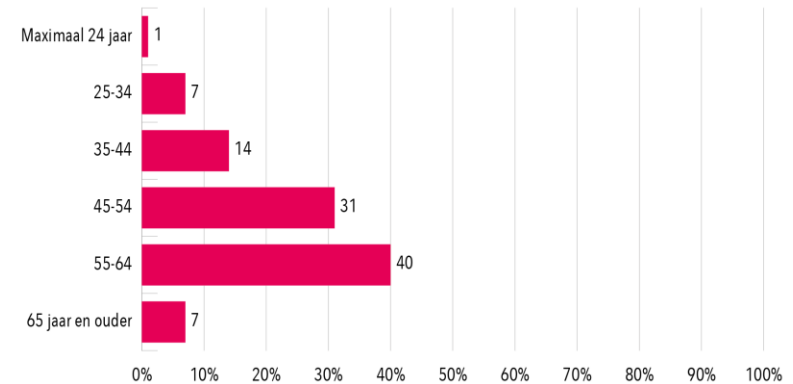

KENMERKEN RESPONDENTEN

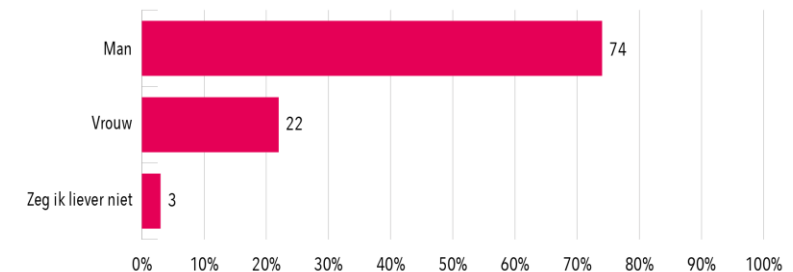
Om een goed beeld te krijgen van de respondenten in dit onderzoek, is een aantal kenmerkragen gesteld.

Het merendeel van de respondenten is man en in de leeftijd tussen 35 en 65 jaar. Het percentage jongeren is relatief beperkt. Dat komt overeen met de samenstelling van de beroepsgroep financieel en fiscaal adviseurs in Nederland. Juist het thema duurzaamheid spreekt jongere generaties aan. Voor brancheorganisaties is duurzaamheid een kans om zich sterker te profileren richting jongere generaties en te laten zien dat het vak financieel of fiscaal adviseur relevant is en toekomstgericht. Brancheorganisaties hebben er belang bij dat duurzaamheid door adviseurs als belangrijk thema wordt omarmd, zodat de aantrekkelijkheid van het beroep en daardoor het werven van nieuwe mensen (dat gezien de vergrijzing in de markt nodig is) een positieve impuls krijgt. Ook voor Hogescholen is het belangrijk om de relevantie van deze beroepsgroep, zoals op het thema duurzaamheid, extra onder de aandacht te brengen om jonge studenten te interesseren in het vak financieel of fiscaal adviseur.

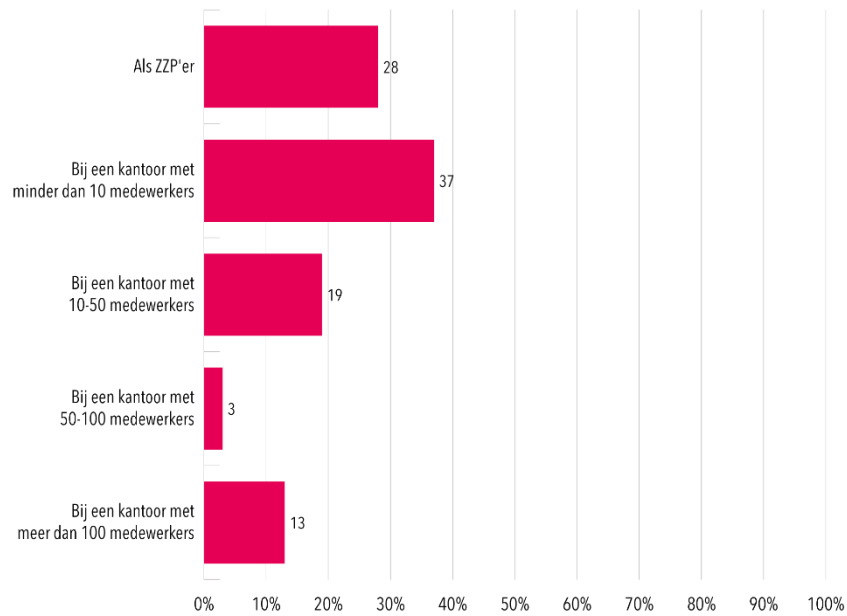
WAT IS UW LEEFTIJD?

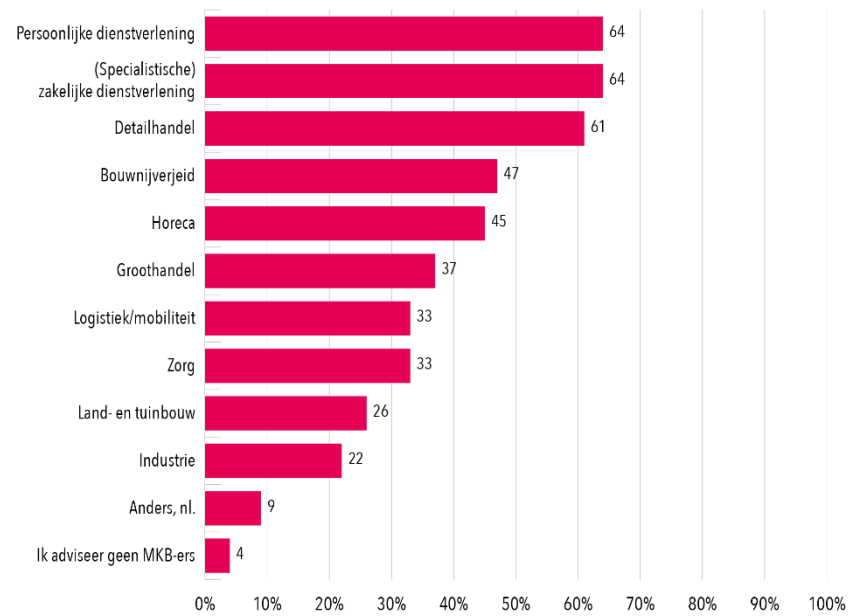
WAT IS UW GESLACHT?

WAAR/HOE BENT U WERKZAAM?

WELKE BRANCHES BINNEN HET MKB ADVISEERT U? (MEERDERE ANTWOORDEN MOGELIJK)

CONCLUSIE

Financieel en fiscaal adviseurs vinden duurzaamheid een belangrijk thema en zij verwachten dat het de komende jaren ook een belangrijk thema blijft. Veel adviseurs zijn gemotiveerd om aan de slag te gaan met duurzaamheid, maar de praktijk leert dat het in gesprekken met klanten nog lang niet altijd wordt meegenomen. Financieel en fiscaal adviseurs geven aan behoefte te hebben aan ondersteuning om duurzaamheid in de advisering op te kunnen nemen. De gewenste ondersteuning die adviseurs nodig hebben is gericht aan de overheid, aan brancheorganisaties en aan opleidingsinstituten. Zo is er behoefte aan concreet en eenduidig beleid vanuit de overheid met betrekking tot verduurzamingsmaatregelen die adviseurs in hun adviezen kunnen betrekken. Verwachten adviseurs van hun brancheorganisaties dat zij lobbyen voor meer instrumenten om verduurzaming in de adviespraktijk te betrekken en willen ze ondersteuning met opleidingen en kennis op het gebied van duurzaamheid. Daarbij kunnen de opleidingsinstituten ook een rol spelen. Ook zien adviseurs een belangrijke rol voor brancheorganisaties om adviseurs te stimuleren om met duurzaamheid aan de slag te gaan.

Duurzaamheid wordt door financieel en fiscaal adviseurs primair gezien als een ecologisch onderwerp. Omdat de maatschappelijke beweging is om duurzaamheid breder te beschouwen dan alleen de klimaat gerelateerde onderwerpen, ligt er een belangrijke uitdaging voor brancheorganisaties om de leden daarin mee te nemen. Begrippen als

brede welvaart en de sustainable development goals bieden goede handvatten om duurzaamheid in brede zin op te pakken. Dat vraagt om een specifieke missie en visie van brancheorganisaties op deze thema's.

Uit het onderzoek blijkt dat al veel adviseurs duurzaamheid met hun klanten bespreken. Maar de conclusie is ook dat een ongeveer even zo grote groep adviseurs dit nog niet of nauwelijks doet. Een eerste belangrijke stap is om bij adviseurs meer bewustzijn te creëren over het belang van het thema duurzaamheid voor de toekomst van hun adviespraktijk. Niet alleen is het een thema dat leeft bij steeds meer klanten van adviseurs, zowel particulieren als zakelijke klanten. Ook biedt het thema duurzaamheid, juist doordat het niet alleen maar gaat over klimaateffecten, kansen voor de financieel en fiscaal adviseur om meer te adviseren en daarmee ook het eigen businessmodel duurzaam te houden.

Het thema duurzaamheid heeft directe verbanden met onderwerpen als circulaire economie, brede welvaart en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Met name de eerste twee begrippen zijn nog relatief onbekend bij adviseurs. Terwijl de overheid daarvoor wel concrete ambities heeft geformuleerd. Voor financieel en fiscaal adviseurs is het van belang om het thema duurzaamheid in perspectief te kunnen plaatsen met de maatschappelijke tendens naar een circulaire economie en het sturen op brede welvaart. Daarbij kunnen brancheorganisaties een centrale rol spelen door te informeren, te stimuleren en door op te leiden.

Dit onderzoek is een eerste stap om zicht te krijgen hoe financieel en fiscaal adviseurs in het thema duurzaamheid op dit moment staan. Financieel en fiscaal adviseurs kunnen een grote rol spelen bij het halen van de duurzaamheidsdoelen, als zij daartoe voldoende kennis ontwikkelen en er voldoende instrumenten zijn om actief over verduurzaming te adviseren.

Duurzaamheid gaat de komende jaren, zoals adviseurs zelf ook aangeven, een belangrijk thema zijn. Omdat het thema, niet alleen bij financieel en fiscaal adviseurs, nog volop in ontwikkeling is, ligt daar een taak voor brancheorganisaties, de overheid en ook het onderwijs. De belangrijkste eerste stappen die kunnen worden gezet om adviseurs hierin te helpen zijn:

- Creëren van bewustwording van het belang van duurzaamheid voor financieel en fiscaal adviseurs en hun klanten;
- Ontwikkelen van meer (financiële / fiscale) instrumenten om verduurzaming te bevorderen;
- Kennis ontwikkelen over duurzaamheid in brede zin;
- Onderzoek doen naar de manier waarop adviseurs in de praktijk duurzaamheid in het advies bij klanten meer kunnen opnemen.

Duurzaamheid is een van de grootste maatschappelijke thema's van dit moment. De komende jaren zal het onderwerp alleen maar belangrijker worden, dus zullen adviseurs zich in dit thema moeten verdiepen. Dat vraagt om nieuwe inzichten en innovatieve oplossingen van de

adviespraktijk om klanten in deze transitie te helpen. Waarbij het belangrijk is om duurzaamheid te beschouwen als een breed begrip waarin het ook gaat om vraagstukken als financiële gezondheid, veiligheid, gelijkheid, innovatie, zekerheid en verantwoorde groei. Vraagstukken waarbij financieel en fiscaal adviseurs hun toegevoegde waarde bij uitstek kunnen laten zien. Maar dan moet die handschoen wel worden opgepakt.

COLOFON

Copyright © 2022 HAN Centrum Meervoudige Waardecreatie
Fred de Jong | fred.dejong@han.nl | associate lector Sustainable Finance & Tax

Vormgeving grafieken

Osage

2022

HAN University of Applied Sciences

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteur(s).

www.han.nl/cmw

ASSOCIATE LECTORAAT SUSTAINABLE FINANCE & TAX